

Література:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019р. №800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
3. Щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти : Лист МОН № 1/9-141 від 04.03.20 року. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/71473/

Шевченко Володимир

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Відділу освіти дітей з порушеннями слуху

Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка

НАПН України,

м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Питання інтеграції дітей з інвалідністю у загальноосвітній простір є надзвичайно актуальним, особливо у контексті тих змін, які на сьогодні відбуваються в освіті, зокрема і спеціальній. Оскільки кожна дитина по-своєму унікальна і її потреби специфічні, то вона становить незмірну цінність для своїх батьків і родичів, а всі діти разом є неоціненним скарбом суспільства, запорукою його майбутньої долі [4, с. 251].

Протягом останнього десятиліття в Україні змінилася модель ставлення до осіб з інвалідністю, проте негативні стереотипи щодо них залишились як у суспільстві, так і серед фахівців. Це гальмує поступ інтеграційних процесів в країні, а також перешкоджає інклюзивним процесам та соціалізації осіб з особливими потребами.

Проблема толерантного ставлення до осіб з особливими потребами є досить актуальною у контексті інтегрованого навчання. Така форма навчання визнає за людьми з інвалідністю рівні права на отримання освіти [5, с. 364]. Залучення до процесу навчання у закладах освіти означає бути включеним у взаємовідносини з ровесниками та педагогами. Найбільшою проблемою для студентів з особливими потребами є налагодження взаємин та комунікативних контактів.

Вони не бажають відчувати до себе специфічного ставлення (жалості, співчуття, поблажок тощо) як до особи з фізичними обмеженнями. Вони потребують прийняття, розуміння та не ігнорування їх оточуючими.

На сучасному етапі соціальна нестабільність нашого суспільства впливає майже на всі сфери життєдіяльності людини та зумовлює необхідність виховання толерантності особистості [5, с. 365].

Право на навчання громадян з інвалідністю зазначене у Конституції України (стаття 53), яка визначає, що держава є гарантом освіти для всіх своїх громадян, тобто має забезпечити розробку системи освіти для людей, які не мають змоги отримувати навчання на рівні середньостатистичного громадянина. На жаль, на сьогодні Україна не може забезпечити повний комплекс інтеграції та лікування, забезпечення фінансами та інфраструктурою таких осіб згідно їх потреб [3, с. 42]. Сьогодні ця проблема переноситься з соціально-морального рівня на технічно-дизайнерський: по факту нерівність людей проявляється в нерівних можливостях взаємодії з середовищем [2, с. 376].

Тому ми сьогодні спостерігаємо не лише неефективне вирішення цієї проблеми, а й рух по екстенсивному напрямку її вирішення. Це рішення полягає у спробах пристосування середовища до одного рівня взаємодії як з нормотиповими людьми, так і людьми з інвалідністю, хоча ефективним підходом до вирішення проблеми рівності було б надання психо- фізіологічних можливостей для однакового рівня взаємодії з середовищем [2, с. 376].

Для вирішення проблеми рівності людей необхідне лобіювання в суспільстві за рахунок мас-медіа, культурних заходів та законодавчих актів відмови від поняття інвалідності та введення нового поняття. Обов'язковим елементом для успішного виконання цього етапу має бути відмова від заходів типу «параолімпіади». Це дозволить перенести суспільство в одну систему координат взаємодії і зробить їх дійсно рівними. Даний крок довготривалий, потребує детального та чіткого планування до його реалізації, а також спроможність забезпечити ресурсами різного типу процес виконання [2, с. 377].

Важливого значення набувають дослідження, пов'язані з адаптацією людини з інвалідністю до освітнього середовища як у загальноосвітній, так і вищій школах. Більшість проявів таких форм поведінки особи з інвалідністю як агресивність, конфліктність, замкнутість пов'язані з проблемами початкового етапу їхнього входження у колектив. Водночас освіта є одним з найефективніших шляхів виходу людини з особливими потребами зі стану ізольованості від суспільства, і саме новітні освітні програми та технології, зокрема дистанційне навчання, мають стати об'єктом комплексного державно-управлінського впливу. На сьогодні забезпечення освітою осіб з інвалідністю у загальнодержавному масштабі перебуває на недостатньому рівні, навчальні заклади не завжди дають

можливість реалізувати себе та мають недоліки. Потрібно облаштувати заклади всіх ланок освіти відповідно до міжнародних стандартів [1, с. 105].

Ситуація із карантинними обмеженнями сприяла активному впровадженню та поширенню системи дистанційної освіти на всіх ланках, яка надає можливість реалізації освітніх прагнень великій кількості осіб з особливими потребами [3, с. 43].

Розвиток освітніх послуг через мережу Інтернет дозволяє отримати освіту в дистанційному форматі кожній людині, яка прагне до знань, це реальна можливість освіти для інвалідів. Фактично для них вона є «освітою без кордонів» у широкому розумінні. Дистанційне навчання виступає чи не єдиним освітнім шансом для осіб з інвалідністю, воно практично мінімізує перешкоди, які роблять неможливим здобуття освіти у навчальному закладі традиційним способом. Головним здобутком дистанційної освіти для таких осіб є зміна власної та суспільної свідомості – стає очевидною їх придатність до життя і праці, можливість користуватися досягненнями цивілізації нарівні з іншими людьми, приносити суспільну користь, виконуючи різні послуги вдома з використанням комп'ютера. Це означає вирівнювання освітніх та життєвих шансів, подолання психологічних та суспільних бар'єрів у людей з особливими потребами, які іншим способом не можуть розраховувати на успіх у звичайній освітній системі [1, с. 106]. Проте до цього процесу потрібно підходити не масово, а диференційовано.

Література:

1. Євтушенко А.М. Проблеми соціально-психологічної адаптації людей з інвалідністю / Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції ООН про права інвалідів: тези доповідей XIII Міжнарод. наук-практ. конф. (20–21 листопада 2013 р., м. Київ) Київ : Університет «Україна», 2013. С. 105, 106.
2. Котенко А.С. Поняття «інвалідність» як базова причина проблем соціальної нерівності / Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю: тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Київ, 23–24 листопада 2016 р.). Частина 2. Київ : Університет «Україна», 2016. С. 376, 377.
3. Ложкар В.І. Переваги та необхідність розгляду проблеми освіти людей з обмеженими можливостями / Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції ООН про права інвалідів: тези доповідей XIII Міжнарод. наук-практ. конф. (20–21 листопада 2013 р., м. Київ) Київ : Університет «Україна», 2013. С. 42, 43.

4. Олефір В.І. Освіта і охорона здоров'я інвалідів – нова актуальна сфера адміністративно-правового забезпечення державного управління / Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції ООН про права інвалідів: тези доповідей XIII Міжнарод. наук-практ. конф. (20–21 листопада 2013 р., м. Київ) Київ : Університет «Україна», 2013. С. 251.
5. Рейнгард О., Лебеденко В. Толерантність, як необхідна умова інтегрованого навчання людей з особливими потребами / Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі: Тези доповідей. Київ : Університет «Україна», 2011. С. 364, 365.

